

# SÛFÎ ARAŞTIRMALARI SUFİ STUDIES

Cilt/Volume: 9 Sayı/Issue: 17 Yaz/Summer 2018





## ALANYA/OBA MEVLEVÎ-HÂNESİ VE MEVLANA TACEDDİN-İ YEKDEST\*

The Mevlevi Lodge of Alanya/Oba and Mevlana Taceddin-i Yekdest

Cahit TELCİ\*\*

### ÖZ

Alanya, 1221 yılında Alaeddin Keykubad tarafından fethedilmesinin ardından geniş çapta Türkmen akınlarına sahne olmuştur. Alanya, 1293 yılından sonra Karamanoğulları kontrolüne geçmiştir. 1427 Yılında Karamanoğlu Karaman b. Savcı tarafından Memlûklere 5.000 altın karşılığında satılan Alanya, bu tarihten sonra Memlûklere tabi ve Karamanoğlu ailesine mensup beyler tarafından idare edilmiştir. 1471 yılında Gedik Ahmed Paşa tarafından Osmanlı topraklarına katılmıştır.

Anlaşıldığı kadarıyla XV. Yüzyılın başlarında, yukarıda ifade edilen Karaman b. Savcı vasıtasıyla şehir Mevlevilik ile tanışmış olmalıdır. Zira vaktiyle Alanya Kalesinin ahmedeğinde bulunan bir kitabede bu bey “el-Mevlevî” sıfatıyla ifade edilmektedir.

Ayrıntısını tam olarak belli olmakla beraber Alanya/Oba’da bu tarihlerde bir Mevlevi-hane açılmış olması muhtemeldir. Alanya’da Mevlevi-hanenin bulunduğu yer halen aynı isimle anılan Oba’dır. Oba, o dönemlerde daha çok askeri bir alanı tarif eden Alanya’nın, bağlık bahçelik alanlarıyla dikkat çeken bir mesiresi konumunda idi. Aynı zamanda Oba, Cami medrese ve hamam ile Alanya’nın bir Pazar kasabası hüviyetinde idi. Daha XIV. Yüzyılda böylesine mimari unsurlarla donatılan bir kasabada Mevlevihane bulunması da yadsınamaz.

\* Makalenin Geliş Tarihi: 26. 01. 2018.

Makalenin Kabul Tarihi: 10.02. 2018.

\*\* Prof. Dr., İzmir Katip Çelebi Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Fakültesi Tarih Bölümü, Çiğli/ İZMİR, ctelci35@hotmail.com



Mevlevihane hakkındaki ilk bilgilerimiz II. Bayezid zamanına ait mufassal vakıf tahririne dayanmaktadır. Bu kayıta vaktiyle Fatih zamanında Mevlevi-hanenin önemli gelir kaynağının vakıftan çıkarıldığı, II. Bayezid zamanında ise yeniden vakıf haline getirildiği anlaşılmaktadır. Böyle olmakla beraber, 1530 yılı geldiğinde bahse konu olan vakfın yine gelirlerinin önemli bir kısmını kaybettiği anlaşıyor. Oba Mevlevi-hanesinin tarihsel süreci buraya kadar Anadolu'daki birçok Mevlevihane ile benzerdir. Diğer birçok Mevlevihane benzer sarsıntının ardından yok olurken Alanya Mevlevi-hanesi bu sarsıntıyı atlarmış ve XVI. yüzyılın ikinci yarısında da varlığını devam ettirmiştir.

**Anahtar Kelimeler:** Alanya, Oba, Mevlevilik, Mevlevi-hâne, Taceddin Yekdest.

### ABSTRACT

Alanya was subjected to large-scale Turkman raids after its conquest by Alaaddin Keykubad in 1221. After 1293, the city came under the domination of Karamanids. Alanya, which was sold to Mamluks for 5000 gold by Karaman b. Savcı in 1427, was ruled by the members of Karamanid dynasty who were subject to Mamluks. It was then annexed to Ottoman lands by Gedik Ahmed Pasha in 1471.

Apparently, the city must have met with Mevlevi order thanks to above mentioned Karaman b. Savcı, at the beginning of the 15<sup>th</sup> century. Because, this ruler is called as “al-Mevlevi” in an inscription found formerly in the Ahmedek of the Alanya castle.

Although the details are not completely obvious, it is probable that a Mevlevi-hane was opened in Alanya/Oba at these dates. The place where Mevlevihane is located is still known as Oba. Oba was a prominent recreation area of Alanya with its vineyards and gardens, which mostly corresponded to a military area at those times. Oba was also like a bazaar town of Alanya with its mosque, madrasah and public bath. Of course, it is undeniable that a town, which equipped with such architectural elements yet in the 14<sup>th</sup> century, has had a Mevlevihane.

The first information about Mevlevihane is obtained from a detailed waqf register, which belongs to the era of Bayezid II. It is understood from this record that Mevlevihane's important sources of income were extracted from the foundation in the time of Mehmed II; on the other hand it was reinstated by Bayezid II. But yet, it is seen that the foundation has lost the most significant portion of its incomes again in 1530. Till this date, the historical process of Mevlevihane of Oba is similar to many other Mevlevi-hanes in Anatolia. While substantial proportion of other Mevlevi-hanes has disappeared because of the same reason, the Mevlevihane of Alanya has survived and maintained its existence during the second half of the 16<sup>th</sup> century.

**Keywords:** Alanya, Oba, Mevleviyye, Mevlevi Lodge, Taceddin Yekdest.

### Giriş

Alanya civarı Alaeddin Keykubad tarafından 1221 yılında fethedilmiştir. Mıntıka bu fethin ardından geniş çapta Türk yerleşmelerine sahne olmaya başlamıştır. 1293 senesinden sonra Karamanoğullarının tasarrufuna geçen Alanya’da bu tarihten itibaren Karaman beyleri hüküm sürmüşlerdir<sup>1</sup>. Alanya’nın 1261 senesinde Kıbrıs Krallığı tarafından Antalya ve civarının ele geçirilmesine kadar Karamanoğulları tasarrufunda olduğu anlaşılmaktadır. Zira Ömeri, Karamanoğullarının merkezi olan Ermenek memleketinden söz ederken ellerinde olan şehirlerden Alanya’nın Yusuf adında ve Mehmed Bey tarafından tayin edilen bir emiri olduğunu ifade etmektedir<sup>2</sup>. Seyyah İbn Battuta da 1333 senesinde geldiği Alanya’dan Türkmenler ile meskûn ve Yusuf Bey idaresinde bir yer olarak bahseder. Alanya Beyleri bir müddet Kıbrıs krallığına tabi kaldıktan sonra bu tabilikten çıktılar<sup>3</sup>. Kıbrıs Krallığı Alâiye’yi yeniden idarelerine almak istedilerse de başarılı olamadılar<sup>4</sup>. Alanya, 1427 yılında Karaman b. Savcı Bey tarafından 5000 altın karşılığında Memlûk Sultanı Sultan Barsbay’a satılmıştır<sup>5</sup>. Alanya bu tarihten sonra Memlûklere tabi ve Karamanoğlu ailesinden olan beyler tarafından idare edilmeye başlandı. 1440’lı yıllar civarında Alanya Karamanoğlu ailesinden Lütüfî Bey idaresinde olarak görülmektedir. Lütüfî Bey takriben 1461 civarında vefat etti ve yerine Kılıçarslan geçti. Şehir 1471 yılında şehri kuşatan Gedik Ahmed Paşa’ya Kılıçarslan tarafından teslim edilmiştir.

### XVI. Yüzyılda Osmanlı Coğrafyasında Mevleviler

Konya 1467 senesine kadar Osmanlı topraklarının dışındadır. Tarikatın Konya dışına taşması, şüphesiz XIV. yüzyılın ilk çeyreğinde kurulan Larende (Karaman) Mevlevi-hânesi ile olmuştur. Bunun ardından elimizde kitabesi bulunan en erken Mevlevi-hâne Niğde/Bor’da bulunmaktadır<sup>6</sup>. Ermenek’te de<sup>7</sup> Halil Bey Tekkesi şeklinde adlandırılmış olması sebebiyle Karamanoğlu Halil Bey tarafından yaptırıldığı varsayılan Mevlevi hâne, tarikatın erken kurumlarından olarak kabul edilmelidir. Mevlevilik, aynı dönemlerde Germiyan, Teke, Aydın ve Mentеше civarında tanınmış bir tarikat haline gelmiş Hususen Kütahya ve Afyon Mevlevi-hâneleri önemli merkezler olarak ortaya çıkmıştır. Lazıkiyye/Denizli Mevlevi-hânesi’nin de İbn Battuta’nın şehri ziyaret ettiği dönemlerden itibaren var olduğunu

<sup>1</sup> Erdoğan Merçil, “Alaiye Beyliği”, *DİA*, II, s. 332; Franz Taeschner, “Alanya” *EP*, I, s. 354.

<sup>2</sup> Yaşar Yücel, *XIII-XV. Yüzyıllar Kuzey-Batı Anadolu Tarihi, Çoban-Oğulları Candar-Oğulları Beylikleri*, Ankara: Türk Tarihi Kurumu, 1980, s. 184.

<sup>3</sup> Mıntıkadaki siyasal gelişmeler ile ilgili olarak bkz. Rene Grousset, *L’ Empire Du Levant*, Paris 1946, s. 341vd.

<sup>4</sup> İdris Bostan, “Alanya”, *DİA*, II, 340.

<sup>5</sup> Franz Taeschner, *a.g.m.*, s. 354; Erdoğan Merçil, *a.g.m.*, s. 332.

<sup>6</sup> Mehmet Özkarcı, “Niğde-Bor’da Eretnaoğullarına Ait İki Kitabe”, *Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Dergisi II* (1994), ss. 105-114.

<sup>7</sup> Mevlüt Eser-Yusuf Küçükdağ, “Ermenek Mevlevihanesi /Karamanoğlu Halil Beğ Tekkesi”, *Prof. Dr. Nejat Göyünç Armağanı*, Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi, 2016, ss. 305-310.



bilmekteyiz<sup>8</sup>. Bu dönemlerde Aydın ve Menteşe sahalarında Ayasuluğ ve Balat'ta da Mevlevî hâneler tesis edilmişse de etkin ve uzun soluklu olduklarını ifade etmek zordur. Tarikatın Osmanlı topraklarında örgütlenme süreci ise o kadar kolay olmamıştır. Osmanlı Beyliğinin ilk yüzyılında hâkimiyeti altında bulunan topraklarda Mevlevîlere tesadüf edilmez. Osmanlı coğrafyasında bu yıllarda Mevlevî hâne de yoktur. Ahmet Yaşar Ocak, bu durumu Osmanlıların henüz bölgesel bir güç olmamaları dolayısıyla Mevlevîlerin dikkatlerini çekmemiş olmaları olarak gerekçelendirmektedir<sup>9</sup>. Osmanlı ülkesinde Mevlevîliğin kurumsal manada gelişmesi süreci mutlaka ayrıntılarıyla ortaya konulmalıdır<sup>10</sup>. Osmanlı topraklarında Mevlevîlik, biraz da beyliklerin fethi sürecinden sonra doğal olarak buralarda bulunan Mevlevî hânelerin artık Osmanlı toprağında kalmaları suretiyle gelişmeye başladı. Ancak her hâlükârda Karamanoğulları ile var olan tartışmalı ortam dolayısıyla Osmanlılar, Mevlevîlere uzun süre mesafeli durdular. Konya'nın Osmanlı toprağı olması, Karaman tehlikesinin ortadan kalkması, Mevlevîlerin önceki dönemlere nispetle görece rahat bir şekilde merkezden taşraya doğru yönelmelerinde etkili olmuş olmalıdır.

Bugün temel yanlışlardan bir tanesi Mevlevîliğin Osmanlı coğrafyasında çok yaygın bir tarikat olduğu yolundadır. Mevlevîliğin II. Bayezid dönemiyle beraber Osmanlı toplumuyla daha fazla ilişki içerisinde, Osmanlı eliti ile de daha yakın olduğu ifade edilebilir. Hatta bu süreçte Mevlana evkafı serbest statüde kabul edilerek vergi muafiyeti de kazanmıştı<sup>11</sup>. Ancak buna ve 1491'de Divane Mehmed Çelebi tarafından Galata Mevlevî-hânesi'nin tesis edilmesine rağmen, Mevlevîliğin Osmanlı yönetimi nezdinde bu tarihte bile etkin olduğunu söylemek mümkün değildir. Mevlevîliğin II. Bayezid zamanındaki örgütlenme çabaları, daha etkin olduğu bilinen Halvetilik karşısında akamete uğramıştır<sup>12</sup>. Hatta geçici olarak da olsa Galata Mevlevî-hânesi'nin Halvetilerin eline geçtiği bilinmektedir<sup>13</sup>.

<sup>8</sup> Turan Gökçe, *XVI ve XVI. Yüzyıllarda Lâzıkıyye (Denizli) Kazâsı*, Ankara 2000, s. 127, 129; Mehmet Yaşar Ertaş, "Denizli'de İlk Mevlevîler", *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, VIII/1, ss. 83-97.

<sup>9</sup> Ahmet Yaşar Ocak, "Türkiye Tarihinde Merkezi İktidar ve Mevlevîler (XIII-XVIII. Yüzyıllar) Meselesine Kısa Bir Bakış", *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi* II, Konya 1996, s. 20.

<sup>10</sup> Osmanlı coğrafyasında Mevlevî hâneler konusu spesifik olarak çalışılmış değildir. Tarikatın Balkanlardaki yayılımı konusunda bkz. Serdar Ösen, "Balkanlarda Mevlevîliğin Yayılması ve Kurulan Mevlevîhâneler", *Yeni Türkiye* 67 (Rumeli Balkanlar Özel Sayısı II), ss. 1799-1814.

<sup>11</sup> Mehmet Akif Erdoğan, "Karaman Vilayeti Kanunnameleri", *OTAM/IV*, Ankara 1993, s. 479, 505; Bu süreçte vefat eden vârisiz Mevlevî dervişlerinin terekelerine Beytülmal eminlerinin müdahale etmemesi sağlanmıştı. 28 Ş 1107 (1.04.1696) tarihli derkenarda selatin-i maziye zamanında bu konuda emir sadır olunmuş iken, mürur-ı eyyâm ile bu emrin zayı olduğu ve eminlerin terekelere yine müdahale etmeye başladıkları, dervişlerin bu konuyu gündeme getirmeleri üzerine, terekelerine müdahale edilmemesi konusunda Galata Mevlevî-hânesi dervişlerine berat verildiği ifade edilmektedir. Bk. BOA. MAD, s. 3137, s. 126. Bu deftere ilk dikkat çeken Abdülbaki Gölpınarlı'dır. Bk. *Mevlana'dan Sonra Mevlevîlik*, İstanbul: İnkılap, 1983, s. 236.

<sup>12</sup> Divane Mehmed Çelebi'nin İstanbul'a gelişinin asıl sebebi konusundaki değerlendirmeleri için. Bkz. Ekrem Işın, "Galata Mevlevîhanesi" *Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi*, C. IV İstanbul: Toplumsal Tarih Vakfı, 1994, s. 362.

<sup>13</sup> Abdülbaki Gölpınarlı, *a.g.e.*, s. 337.

Yavuz Selim'in Sünni politikaları ile Sultan Süleyman döneminde Safevîlerin Osmanlı topraklarına yönelik propaganda faaliyetleri devlet yönetiminin Konya'daki dergâha önem vermesine sebep olmuş, dergâhta bazı tamir ve inşaa faaliyetleri desteklenmiştir. *Hiç şüphesiz başlangıçtan itibaren Horasan Melametiliğinin tesiriyle "Yesevi, Haydari ve Vefai dervişlerden oluşan Kalenderilerin tasavvufî hayatın hemen hemen tek hâkimi sıfatıyla Osmanlı topraklarının her yerinde olduklarını"*<sup>14</sup> görürken muhtemelen bir kalenteri dervişin Bayezid'e karşı suikast teşebbüsü, Osmanlı merkezinin bu kabil oluşumlarla arasına bir mesafe koyması ile sonuçlanmış idi. Tam bu esnada ifade ettiğimiz Safevî propagandası, Osmanlı yönetimini Mevlevilik gibi görece daha sünni tarikatlarla temasa itmiş olmalıdır. Bu dönemlerde Çelebilik makamında oturan Hüsrev Çelebi'nin de devlet nezdinde kabul gören bir mevkînin olduğu varsayılabilir. Hal böyle olmasına rağmen Osmanlı coğrafyasında açılan Mevlevî-hâne sayısı son derecede sınırlıdır.

Dönemim Mevlevî muhitlerinin etkin kişilerinden birisi olarak hiç şüphesiz Divane Mehmed Çelebi (öl. 1529) ifade edilmelidir. Bu dönemlerde tarikatın Burdur, Eğirdir, Sandıklı, Midilli, Halep ve Mısır'da zaviyeler tesis ettiği görülür. XVI. Yüzyıl başlarında bir İnas Çelebisinin Mevleviliği yakın çevresinde teşkilatlandırması ya da Osmanlı yönetiminin O'na böyle bir alan açmış olması, elbette Safevî propagandası süreci ile de ilgili olmalıdır.

1561-1591 yılları arasında görev yapan Ferruh Çelebi'nin döneminde devletin aileye müdahale ederek, çelebiyi on sekiz yıl makamından uzak tuttuğu anlaşılmaktadır<sup>15</sup>. Dolayısıyla XVI. yüzyılın özellikle ikinci yarısında Mevleviliğin önceki döneme nispetle Osmanlı yönetimi nezdinde gözden düştüğü varsayılabilir<sup>16</sup>. Mevleviliğin devlet tarikatı haline gelmesi Ferruh Çelebi'den sonra Çelebilik makamında gördüğümüz Bostan Çelebi zamanı olarak kabul edilmelidir. Çünkü Mevleviler, Osmanlı başkentinde ilk Mevlevî-hâneyi II. Bayezid zamanında 1491 inşa ettikten sonra<sup>17</sup>, bu döneme kadar bir Mevlevî-hâne daha açamamışlardı. İşte şimdi başkent ikinci Mevlevî-hânesi olan Yenikapı Mevlevî-hânesi yüz yıl sonra 1597 senesinde<sup>18</sup> inşa edilebilmiştir. Bu dönemde Bostan Çelebi'nin müridlerinin 18.000 kişi oldukları da rivayet edilir<sup>19</sup>.

#### Ana Hatları ile Teke Havalisindeki Mevlevî-hâneler

XIV. yüzyılda Mevlevilik Konya dışına Niğde ve Larende civarında müesseseseleşirken aynı zamanda güney ve batıya doğru da yönelmiş, bu süreçte Antalya ve yukarıda ifade edildiği gibi Lâzıkıyye, Afyon ve Kütahya'da Mevlevî hâneler tesis

<sup>14</sup> Ahmet Yaşar Ocak, *a.g.m.*, s. 20.

<sup>15</sup> Seyyid Sahih Ahmed Dede, *Mevlevilerin Tarihi, Mecmûatü't-Tevârîhi'l-Mevleviyye*, Haz. Cem Zorlu, İstanbul: İnsan, 2011, s. 276.

<sup>16</sup> Çelebiler ile ilgili bütün bu süreç hakkında bkz. Abdülbaki Gölpınarlı, *a.g.e.*, s. 154 vd.; Serdar Ösen, *a.g.m.*, s. 46-47.

<sup>17</sup> Baha Tanman, "Galata Mevlevihanesi" *DİA*, C. XIII, 317

<sup>18</sup> Baha Tanman, "Yenikapı Mevlevîhânesi", *DİA*, C. XLIII, 463.

<sup>19</sup> Sahih Ahmed Dede, *a.g.e.*, s. 299.



edilmiş idi. XVI. yüzyılda ise yine bu mıntıklarda Burdur<sup>20</sup>, Eğirdir<sup>21</sup> ve Sandıklı'nın Mevlevilik ile tanıştığı ifade edilmelidir. Kısaca bu Mevlevi-hânelerin gelişmelerine bakarsak:

Burdur Mevlevi-hânesi Divane Mehmed Çelebi'nin himayesinde tesis edilmiş XV. Yüzyıl sonları ve XVI. yüzyılın ilk yarısında yaşamış olan ve Çelebi'nin halifelerinden olarak bilinen Fedai'nin tasarrufuna verilmiştir. Belki de Burdur Mevlevi-hânesi, Divane Mehmed Çelebi'nin himayesinde Fedai tarafından inşa edilmiştir. Esrar Dede'nin nakline göre bu yapı Şahkulu gâilesi sırasında yakılmıştır<sup>22</sup>.

Bilindiği gibi bölgenin en erken Mevlevi-hânelerinden bir tanesi Eğirdir Mevlevi-hânesidir. Mevlevi-hâne Divane Mehmed Çelebinin himayelerinde tesis edildikten sonra Nurullah Dede'nin tasarrufuna bırakılmıştır<sup>23</sup>. Sadı Kucur, Fatih döneminde yaşanan vakıfların neshi sürecinin Eğirdir Mevlevi-hânesini de etkilediğini ifade etmektedir<sup>24</sup>. Fatih, mıntıkanın bu en eski kurumunun gelirlerini bile timara tahsis etmiş idi. II. Bayezid zamanına ait Hamid Sancağı vakıf defteri burayı kaydederken “*mezîkâr Mevlevi-hânenin vakfı nesh olub timara verilmiş imiş şimdiki halde pâdişahımız eazşallabü ensarehu hazretleri mezbur vakfın vakfiyetin ber karar-ı sâbık mukarrer dutup meşihatın Eğirdir hatibi Mevlânâ Sinan'a sadaka edüb hükm-i cihanmüta verildiği ecilden deftere sebt olundu*”<sup>25</sup> ifadelerine yer verir.

Sandıklı Mevlevi-hânesi'nin de aynı şekilde Divane Mehmed Çelebi himayesinde tesis edildiği ve şeyhliğine de Ali-i Rumi'nin tayin edildiği bilinmektedir<sup>26</sup>.

Antalya Mevlevi-hânesi'ne gelince tarihçesi biraz karmaşık gibi görülmektedir. Bir taraftan Mevlevi hâne olarak bilinen bir yapı bulunmaktadır. Ancak anlaşıldığı kadarıyla yapı, Mevlevi-hâne fonksiyonunu sonradan kazanmıştır. Her halükarda XV. Yüzyıl civarında buraya da Konya'dan bir halifenin gönderildiği anlaşılmaktadır. Ancak 1530 tarihli muhasebe defterinde bir Mevlevi-hâne yoktur. Kanaatimce bu Mevlevi-hâne muhtemelen erken dönemde tesis edilmekle beraber XVI. Yüzyıla erişmeden ya da XVI. Yüzyıl başlarında isminden dahi eser kalmayacak şekilde harap hale gelmiştir.

<sup>20</sup> Esrar Dede, *Tezkire-i Şu'ara-i Mevleviyye*, haz. İlhan Genç, Ankara: Atatürk Kültür Merkezi, 2000, s. 413-414; Fedai hakkında bkz. Bilal Çakıcı, *Fedai: Hayatı, Edebi Kişiliği ve Divanının Tenkitli Metni* Ankara 2005 (*Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Dr. Tezi*). Keza, “Burdur Mevlevihanesi Şeyhlerinden Fedai Dede”, *Mevlana Araştırmaları* 3, ed. Adnan Karaismailoğlu, Ankara: Akçağ, 2009, ss. 189-218; Rıza Oğraş, “16. Yüzyılda Burdurlu Bir Şair: Fedayi”, *SDÜ Burdur Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3(2002), ss. 67-73.

<sup>21</sup> 438 Numaralı Muhasebe-i Vilayet-i Anadolu Defteri (937-1530), Ankara: Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü, 1993, s. 306

<sup>22</sup> Esrar Dede, s. 413-414.

<sup>23</sup> Nihat Azamat, “Divane Mehmed Çelebi”, TDV. İA. IX, 436.

<sup>24</sup> S. Sadı Kucur, “Eğirdir Mevlevihanesi ve Germiyanoglu Musa Bey'in Temliki ile Sultan Veled'in Vakfı”, *Sosyal Kültürel ve Ekonomik Yönleri İle Eğirdir, 1. Eğirdir Sempozyumu*, Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi, 2001, ss. 579-596.

<sup>25</sup> BOA. MAD. 3331, s. 116.

<sup>26</sup> Nihat Azamat, aynı yer.

Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından 1983 yılında yayımlanan Vakıf eserlere dair katalogda Antalya Mevlevî-hânesinin diğer yapılarla beraber Selçuklular zamanında yapıldığı daha sonra XVIII. yüzyılda Tekeli Mehmed Paşa tarafından Mevlevî-hâneye çevrildiği ifade edilmektedir. Evliya Çelebi, şehirde yedi tekke olduğunu ifade edip bunlardan bir tanesini “*kal’a içinde mevlîhâne kârgîr kubbe-i âlîli bir âsîtâne-i Celâleddin’dir*” şeklinde tanımlar<sup>27</sup>. Dolayısıyla XVII. yüzyılda şehirde bir Mevlevî-hânenin varlığı bilinmektedir. Soru bu Mevlevî-hânenin ne zaman tesis edildiğidir.

### Alanya/Oba Mevlevî-hânesi

Oba mıntıkası XII-XIV. yüzyıllarda önemli ölçüde Türk yerleşmelerine sahne olmuştur<sup>28</sup>. Zira, daha ziyade askeri ve ticari yönüyle ortaya çıkan ve Alanya’nın hemen ard alanında, daha müstahkem olan Oba civarı bir taraftan medrese, cami ve muhtemelen bahse konu edeceğimiz Mevlevî-hâne gibi yapılarla abadan bir hale gelirken, bir taraftan da Selçuklu sultanlarının ve sair devletlû erkânın kışın dinlenmek ve avlanmak için tercih ettikleri bir mesiregâh olarak gelişmiş idi<sup>29</sup>. Bir taraftan camisi<sup>30</sup> diğer taraftan medrese ve hamam yapıları<sup>31</sup> ile Oba Pazarı Alanya’nın kasabası hüviyetinde idi. II. Bayezid dönemine ait kayıtlar Alâiye’ye tabi Oba Pazarı Nahiyesini ve bu nahiye’nin nefsi olan Oba’yı 81 Hane (42 Nim, 39 Bennâk) ve 10 Mücerred (aslında 9 mücerred 1 Kara) ve 7 muaftan müteşekkil olarak kaydeder<sup>32</sup>.

Karamanoğlu dönemine ait ve vaktiyle Alanya Kalesi’nin ahmedeğinde bulunan 827/1423 tarihli bir kitabede ismi zikredilen Alâiye beylerinden Savcı Bey’in tanımlaması dikkate değerdir. “el-emîrû’l-muazzam Karaman bin Savcı el-Mevlevî”<sup>33</sup>. Bu bilgi, erken XV. yüzyılda Oba’da bir Mevlevî-hâne olabileceğine de işaret ediyor olmalıdır. Aşağıda bahse konu edeceğimiz vakıf kaydı da bu sürecin devamı mesabesinde olmalıdır. 1530 tarihli muhasebe defterinde Oba’da muhtemelen fonksiyonunu yitirmiş halde olsa da eski dönemlerin hatırasını çağrıştıracasına “*Vakf-ı zâviye-i Mevlâ-hâne der Oba*” başlıklı bir vakıf kaydedilmiştir<sup>34</sup>. Bahse konu Mevlevî-hânenin 635 akça olan hâsılı dükkân kiralari, bağ ve zeminlerden oluşmak-

<sup>27</sup> Evliya Çelebi *Seyahatnamesi*, C. 9, Haz. Yücel Dağlı, Seyit Ali Kahraman, Robert Dankoff, İstanbul: Yapı Kredi, 2005, s. 147.

<sup>28</sup> Metin Sözen, “Oba Pazarı Çevresi ve Oba Medresesi”, *Sanat Tarihi Yıllığı 1964-65*, İstanbul: İÜ Edebiyat Fakültesi, 1965, s. 143.

<sup>29</sup> Metin Sözen, aynı yer.

<sup>30</sup> Güleşan Camii için bkz. Aptullah Kuran *Vakıflar Dergisi VIII* (1969), s. 214 vd.

<sup>31</sup> Metin Sözen, *a.g.m.*, s. 143-145.

<sup>32</sup> BOA. TD. 990, s. 3vd.

<sup>33</sup> İbrahim Hakkı Konyalı, *Alanya Tarihi (Alâiyye)*, Yay. Alanyalı M. Ali Kemaloğlu, İstanbul: Ayaydın Basımevi, 1946, s. 91; Merhum Prof. Dr. Ali Yardım bu kitabeyi, aynı zamanda çok ciddi bir kültür tarihi dersi ile beraber kitabında yeniden ele almıştır. Bkz. *Alanya Kitabeleri (Teshit, Tescil, Tasnif ve Değerlendirme)*, İstanbul: İstanbul Fetih Cemiyeti, 2002, ss. 167-169.

<sup>34</sup> *166 Numaralı Muhasebe-i Vilâyet-i Anadolu Defteri 937/1530*, Ankara: Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü, 1995, s. 620.



tadır<sup>35</sup>. Osmanlı kâtibinin “Mevlevi-hâne” imlasını yanlış yazması mümkün değildir. Fonksiyonunu yitirmiş bir müessese olabileceği değerlendirmesi de bu yanlış imla ile bir arada düşünülmelidir.

Bu çalışmanın ana malzemesini oluşturan II. Bayezid dönemine ait bir vakıf defter parçasında Mevlevi-hâne ve vakıflarına dair bilgiler yer almaktadır<sup>36</sup>. O halde sorulması gereken soru, XVI. Yüzyılın hemen başlarında tanzim edilmiş bir defterde, hiçbir endişeye mahal bırakmayacak şekilde, vakıf gelirlerinin mufassalan yazılmış olduğu Mevlevi-hâne yaklaşık yirmi beş yıl sonra ne oldu da “Mevla-hâne” şeklinde özensizce yazılmış ve vakıf gelirleri ayrı ayrı yazılmaksızın toplam 635 akçalık gelir içerisinde mütalaa edilerek kaydedilecek bir konuma düşmüştür? Bu yazım esnasında Mevlevi-hâne aktif midir?

Bu özensiz kayıta rağmen Mevlevi-hânenin 1530 senesinde aktif olduğunu, defterdeki ifadenin bir yazım hatası olduğunu kabul etsek bile, aşağıda metni verilecek olan vakıf kaydında 920 akça olan hâsılın yaklaşık 1/3’ünü kaybetmiş olduğu dikkatlerden kaçmayacaktır. Özetlersek II. Bayezid zamanında vakıflarıyla beraber kayıtlı olan Mevlevi-hâne yaklaşık 20-30 yıl sonra hazırlanmış olan Muhasebe defterinde sanki aktif olmadığı intibasını uyandıracak şekilde özensizce yazılmış ancak vakıf gelirlerinin önemli bir kesimini kaybetmiş haldedir. Takiben yüzyılın ortalarında ise vakıf hâsılı neredeyse iki katına çıkmış olarak yeniden ortaya çıkmıştır.

Hal böyle olunca Alanya/Oba Mevlevi-hânesinin tarihsel gelişmesi konusunda birkaç senaryo geliştirilebilir. Evvela yukarıda bahse konu ettiğimiz kitabe daha XV. yüzyılın ilk çeyreği civarında Alanya’da Mevleviliğin tanınmış olduğunu, hatta şehirde “Mevlevi” nisbesiyle anılan bir bey olduğunu biliyoruz. Bu itibarla daha bu dönemlerde Alanya’da bir Mevlevi-hâne tesis edilmiş olması yadsınamaz. Acaba bu kurum Fatih döneminde vakfiyetleri nesh edilen diğer bir kısım zaviye gibi yüzyılın sonuna ulaşamadı mı? Ve yine birçok örnekte ifade edildiği gibi II. Bayezid zamanında burada bahse konu ettiğimiz defter ile vakıfları yeniden ihya mı edildi? Şayet böyle olmuş olsa idi defterin baş tarafında birçok vakıf kaydında olduğu gibi bu durum, yani Fatih döneminde yaşanan bu gelimler yazılmaz mıydı? Bu sebeple böylesi bir ihtimal söz konusu edilemez. Ancak Mevlevi-hânenin vakıflarının tamamı alınmamış olmakla beraber, aşağıya derç ettiğimiz kayıta ifadesini bulan ve Mevlevi-hâne vakıf gelirlerinin en önemli kısmını oluşturan Taşpazar Hamamının gelirinin vakıftan ihraç edildiğini ve Bayezid zamanında yeniden vakıf haline getirilerek ihya edildiği görmekteyiz. Böyle olunca hamam gelirlerini kaybeden Mevlevi-hânenin harap hale gelmiş olduğu ya da en azından bu süreçten olumsuz etkilendiği muhakkaktır.

Dolayısıyla XV. yüzyıl başlarında burada kurulmuş olduğunu var saydığımız Mevlevi-hâne Fatih döneminde gelirlerinin önemli bir kısmını kaybetmekle

<sup>35</sup> 166 Numaralı... , s. 620.

<sup>36</sup> İstanbul Belediyesi Atatürk Kitaplığı, *Muallim Cevdet Yazmaları nr. MC. O76*, vr.183b-184a.

beraber kendi dinamikleri içerisinde belki de kuruluşunun üzerinden çok zaman geçmeden yok olmuş, II. Bayezid zamanında yeniden ihya edilmiştir.

Aslında Alanya Mevlevî-hânesi'nin bu hikâyesi Anadolu'nun bir kısım Mevlevî-hânelerinden çok farklı değildir. Farklılık XVI. yüzyılın ortalarında yeniden canlanma keyfiyetidir. Oysa mesela Kayseri Mevlevî-hânesi'nin hikâyesine bakarsak burası II. Bayezid döneminde tanzim edilen 1500 tarihli vakıf defterinde bulunurken, 1584 yılında hazırlanmış olan vakıf defterinde yoktur<sup>37</sup>. Alanya'ya çok yakın olan Antalya'daki durum da böyledir. Yukarıda bahsettiğimiz gibi XIV. yüzyılın son çeyreğinde tesis edildiği anlaşılan Mevlevî-hâne XVI. yüzyılın ilk çeyreğine varmadan yok olmuştur<sup>38</sup>. Yine erken XIV. Yüzyılda Mevlevilik ile tanıştığı var sayılan Çankırı Mevlevî-hânesi'nin de 1554 tarihli mufassalda harap olarak tespit edilmesi dikkat çekicidir<sup>39</sup>. Niğde Mevlevî-hânesi de böyledir. Muhtemelen Niğde'ye bağlı Nefs-i Bor'da bulunan ve yukarıda da atıf yaptığımız, kitabesi bugüne ulaşan en erken Mevlevî-hâne olarak kabul edilen bu müessese de XVI. Asırda harap olarak kaydedilmiştir<sup>40</sup>. Ayasuluğ Kazâsı'ndaki Mevlevî-hânelerin durumları da yine buna benzerdir. Ayasuluğ'da ve Ece Köyünde birer tane olmak üzere iki Mevlevî-hânedan köyde olanın XVI. yüzyıl ortasında herhangi bir hâsılı kayıtlı değildir. Şehirdeki Mevlevî-hâne vakfının ise başka bir mescid vakfına ilhak edildiği anlaşılmaktadır. Kayseri, Ayasuluğ ve Çankırı, Niğde vs. gibi Mevlevî-hâneler bağlamında karşımıza çıkan bu durumun yukarıda Mevleviliğin XVI. yüzyıldaki durumundan bahsederken ifade etmeye çalıştığımız konu ile yakın ilgisi bulunmaktadır.

Bu yüzyılın başlarında Mevlevilik özellikle II. Bayezid zamanında devlet nezdinde tanınır hale gelmiş olmasına rağmen, takip eden dönemlerde Konya dergâhı özelinde bu alakanın devam ettiği ifade edilebilir<sup>41</sup>. Ancak, XVI. yüzyılda Mevleviliğin coğrafi anlamda yaygınlaşması, Divane Mehmed Çelebi'nin gayretlerini hariç tutarsak söz konusu değildir. İfade ettiğimiz gibi İstanbul'da ilk Mevlevi-

<sup>37</sup> Mehmet Çayırdağ, "Kayseri Mevlevihanesi", *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi* 2/2 (Mayıs 1996) ss.91-92.

<sup>38</sup> Antalya'daki bu yok oluşun diğer Mevlevî-hâneler bağlamından biraz farklı olarak 1455 öncesinde şehirde meydana geldiğini bildiğimiz şehir yangınında da harap olma ihtimali vardır. Belki yanmasına yanmıştır ancak her nasılsa XVI. yüzyıl kayıtlarında yer bulacak şekilde bir daha ihya ve inşası söz konusu olmamıştır.

<sup>39</sup> BOA: TD 291, s. 70'den naklen Halit Çal, "Çankırı Mevlevihanesi", *Türkiyat Araştırmaları (Hacettepe Üniversitesi) C. 23/2015*, s. 161-162

<sup>40</sup> 1530 Muhasebe defterinde Niğde kısmında bu Mevlevî hâneye iki atıf vardır. Atıflardan birisi Niğde vakıfları kısmında ve "Vakf-ı Mevlevî-hâne der nefsi-i Niğde" başlığı ile verilmiş olup toplam 2.075 akça gelir ile kaydedilmiştir. İkinci kayıt ise Mevlevî-hânenin vakıflarından olan Karye-i Sazala'da su basan yerlerin malikânelerinin Eski Medrese ile Mevlevî-hâneye vakf olduğu, Mevlevî-hânenin harap olması ile bu hissenin Konya'da türbe-i mutahharaya sarf olduğu kayıdır. Bk. 387 Numaralı Muhasebe-i Vilayet-i Karaman ve Rum Defteri (937/1530) C. I, Ankara: Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü, 1990, s. 163, 174.

<sup>41</sup> Anadolu'da metruk hale gelen Mevlevî-hâneler sorunu sonraki yüzyıllarda da devam etmiştir. Erzinan Mevlevî-hânesi'nin takriben XVIII. Yüzyılın ikinci yarısında metruk hale gelmiş olması da bu meyanda değerlendirilmelidir. Bkz. Nihat Azamat, "Kemahlı İbrahim Hakkı", *TDV. İA, C.XXV*, 221.



hânenin 1491’de inşa edilmesinden sonra ikincisi için yüz yıl geçmesi gerekecekti. Yani XVII. yüzyıl ortalarına kadar Mevleviler ile devlet yönetimi arasında adı konulmayan bir **sorunun** mevcudiyeti şüphesizdir. Alanya Mevevi-hânesi’nin varlığını XVI. yüzyılın ikinci yarısında devam ettirmesi/ettirebilmesi bu meyanda önemlidir.

### Mevlana Taceddin-i Yekdest

Mevlana Taceddin’in kimliği hakkında maalesef bilgi bulunmamaktadır. İsmindeki Mevlana nisbesi kendisinin ilmiye kökenli olduğunu belki de müderris olduğunu çağrıştırmaktadır. Alanya civarında dört vakfın kendi tasarrufunda olması devlet ricali üzerinde/arasında etkili ya da hatırı sayılır bir kişi olduğuna işaret edebilir. Hemen yakın tarihlerde Konya/Larende’de bu isimli (Mevlana Taceddin) bir müderristen haberdarız<sup>42</sup>. Mevlana Taceddin Larende’de Hatun Medresesi müderrisidir. Aynı zamanda Hatun türbesi vakfının da tevliyeti uhdesinde bulunmaktadır. Yine Larende’de Vakf-ı Cüzhani-i Panbukçuoğlu<sup>43</sup>, Şeyh Çelebi veled-i Hacı Alaaddin Medresesi<sup>44</sup> ile aynı kişinin Darülhuffaz vakfı da<sup>45</sup> Mevlana Taceddin el-Müderris olarak ifade edilen kişinin uhdesinde bulunmaktadır. Mevlana Taceddin hakkında bir başka kayıt daha ilginçtir. “*Evkaf-ı vazîfe-i Emre Beğ ve Mescid-i Kınıcı ve Mescid-i Göl der tasarruf-ı müşarriüniyleh Mevlâna Taceddin be nişân-ı Sultan Cem ebniye harâb olub yeri muattal kaldığü sebebden verilmiş ve Mevlana Gök kadısından dahi tapuya aldığına elinde mektub var*”<sup>46</sup> olarak kaydedilmiştir. Başka bir kayıt da, bahsi geçen Mevlana Taceddin’i Karaman Vilayeti Evkaf müfettişi olarak ifade etmektedir<sup>47</sup>. Eğer Alanya’da Mevlevi-hâne ile diğer bazı zaviyeler bahsinde gördüğümüz Mevlana Taceddin-i Yekdest, Karaman’da karşımıza çıkan Mevlana Taceddin el-Müderris aynı kişi ise o esnada Karaman Valisi olan Şehzade Cem’in çevresinde olduğu varsayılabilir.

### Alâiye Mufasssal Vakıf Defteri

İstanbul Belediyesi Atatürk kitaplığı Muallim Cevdet yazmaları arasında bulunan ve baş tarafı Rumeli’ye ait kayıtları havi defter içerisinde ciltlenmiş bir parçadan oluşan bu defter, tespitlerimize nazaran ilk olarak Mehtap Akgül tarafından 1989 yılında tamamladığı doktora çalışmasında kullanmıştır<sup>48</sup>. Defterin hemen tamamı tablolar halinde tez içerisinde bulunmakta ve Tapu Kadastro 172 numaralı defter ile mukayese edilmektedir. Defter, yakın tarihlerde Mehmet Ali Bozkuş tarafından Karamanoğulları ve Osmanlı vakıf devamlılığı bağlamında kullanılmıştır<sup>49</sup>. Bahse konu

<sup>42</sup> Atatürk Kitaplığı-Muallim Cevdet Yazmaları O.116-1, s. 44<sup>b</sup>.

<sup>43</sup> Aynı Defter, s. 47<sup>b</sup>.

<sup>44</sup> Aynı Defter, s. 50<sup>a</sup>.

<sup>45</sup> Aynı Defter, s. 50<sup>a</sup>.

<sup>46</sup> Aynı Defter, s. 50<sup>b</sup>.

<sup>47</sup> Aynı Defter, s. 49<sup>b</sup>, 60<sup>b</sup>.

<sup>48</sup> Mehtap Akgül, *16. Yüzyıl Arşiv Kayıtlarına Göre Alâiyenin Sosyal ve Ekonomik Hayatı İle Nüfus ve İdari Taksimatı*, İstanbul: İÜ. Sosyal bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Dr. Tezi, 1989.

<sup>49</sup> Mehmet Ali Bozkuş, “Alâiyye (Alanya) Sancağı’nda Karamanoğullarından Osmanlı’ya Devreden Vakıflar”, *Uluslararası Orta Anadolu ve Akdeniz Beylikleri Tarihi Kültürü ve Medeniyeti Sempozyumu II, Karamanoğulları Beyliği*, ed. Mehmet Şeker vd. Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi, 2016, s. 510, 513.

ettiğimiz Mevlevî-hâne vakfı kaydı da diğer vakıf kayıtları ile beraber çalışmaya dâhil edilmiştir.

Atatürk Kitaplığı-Muallim Cevdet Yazmaları.

O.76,

**vr.183<sup>b</sup>**

Vakf-ı Mevlevî-hâne be hükm-i hümayun der tasarruf-ı Mevlana Taceddin-i Yekdest

|                                                                                  |                                                                                                                                                                             |                                                           |
|----------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------|
| ‘an icare-i dükkân-ı debbağ<br>1 kıt’a<br>20                                     | ‘an icâre-i turunç der<br>kenâr-ı ırmak-ı Oba<br>100                                                                                                                        | Dıraht-ı ceviz der Nağlu<br>1 kıt’a<br>Hâsıl-ı nısf<br>15 |
| Hamam der Nağlu<br>1 çifte<br>Harâb                                              | ‘an icâre-i zemin-i Göl-<br>cük der piş-i Kızıl Bağ<br>30                                                                                                                   | Bağçe-i Turunç der piş-i<br>Tekye<br>20                   |
| Bağçe-i enâr der civâr-ı<br>Seydi Beğ<br>50                                      | Asiyab der piş-i Mevlevi<br>hâne<br>1 kıt’a<br>Harâb                                                                                                                        | ‘an icâre-i zemin-i<br>âsiyâb-ı Arab Hoca<br>20           |
| ‘an icâre-i zemin-i Çeldiz?<br>der karye-i Çıpıl-<br>lar/Çepeller<br>Hâsıl<br>30 | ‘an icâre-i zemin-i Beğ<br>konağı der kenâr-ı Dim<br>Hâsıl<br>15                                                                                                            | Resm-i Asiyâb<br>1 kıt’a<br>Harâb                         |
| ‘an icâre-i zemîn der Baba<br>1 Kıt’a<br>Hasıl<br>100                            | ‘an mukata’a-i Hamam-ı Taş Pazar mezkûr hama-<br>mın vakfın nesh olup timara hükm olunmuş imiş<br>şimdiki halde ber muceb-i hükm-i hümayun vakf<br>mukarrer<br>Hisse<br>750 |                                                           |
| Cem’an vakf-ı Mevlevi-hâne<br>920                                                |                                                                                                                                                                             |                                                           |

**vr. 184<sup>a</sup>**

Vakf-ı Zaviye-i Gaybi ? der karye-i Çıpıllar/Çepeller der tasarruf-ı Mevlana  
Taceddin-i Yekdest ber suret-i hükm-i hümayun

‘an icare-i zemin der karye-i Çıpıllar/Çepeller der piş-i zâviye-i mezkûre

2 Kıt’a

Hasıl: 20

Vakf-ı Tekye-i Nağlu der tasarruf-ı Taceddin-i mezbûr ber suret-i hükm-i hümayun



Rem-i Asiyab der Anağlu 1 Kıt'a 20

Diraht-ı Ceviz 1 Kıt'a Hasıl-ı nısf 15

Nefs-i Alâiye'de Uzun Setde merhum mağfur Zeynelabidin rahmetullahi aleyh ve'r-  
rıdvan kızının mezarı var imiş el-an meşihati be hükm-i hümayun der tasarruf-ı  
Mevlana Taceddin-i Yekdest

vr.185<sup>b</sup>

Vakf-ı Hızır İlyas meşihateş be hükm-i hümayun der tasarruf-ı Mevlânâ Taceddin  
Yekdest

zıkr olan reâyâlar an kadimü'l- eyyâm Hızır İlyasün vakfı imiş nesh olub  
sancakbeğine hassa kayd olunmuş şimdiki halde pâdişâhü'l-İslam ve'l-müslimîn  
eazallahü ensârehu hazretleri vakfiyetin ber karar-ı sâbık mukarrer duttuğu ecilden  
reâyâların ihraç olunub vakf defterinde sebt olundu.

|                                          |                                   |                                  |                                  |                                               |                                   |
|------------------------------------------|-----------------------------------|----------------------------------|----------------------------------|-----------------------------------------------|-----------------------------------|
| Ahmed<br>veled-i<br>İshak<br>İmam<br>Nim | Ahmed<br>veled-i<br>Mahmud<br>Nim | Ahmed<br>veled-i<br>Davud<br>Nim | Ali veled-i<br>Hamza<br>M        | Mahmud<br>veled-i<br>İsmail<br>Bennâk         | Seydi<br>birader-i<br>O<br>Bennâk |
| Ahmed<br>veled-i<br>İsmail<br>Nim        | Mahmud<br>veled-i<br>İshak<br>M   | Ali Bira-<br>der-i O<br>M        | Hamza<br>veled-i<br>İbrahim<br>M | Cem'an:<br>Nim: 4<br>Bennâk: 2<br>Mücerred: 4 |                                   |

Hâsıl an rüsum-ı nim ve Bennâk ve ağnam ve bâd-ı hevâ

150

Sonuç olarak Alanya Mevlevi-hânesi muhtemelen XV. Yüzyılın ilk çeyre-  
ğinde tesis edilmiş, Fatih döneminde vakıflarının önemli bir kısmı alınmıştır. II.  
Bayezid zamanında vakıfları ihya edilmiş, ancak yaklaşık kırk yıl sonraki kayıtlarda  
özensiz bir kayıt ile ve vakıf gelirleri yine azalmış olarak yer almıştır. 1550 yılı cıva-  
rında Mevlevi-hânenin yeniden vakıf gelirleri artmış olarak varlığını devam ettirdi-  
ğini görmekteyiz<sup>50</sup>. Burada ifade edilmesi gereken değişikliklerden bir tanesi II.  
Bayezid dönemi defterinde vakfın gelir kaynakları arasında ve Mevlevihane önünde  
olarak ifade edilen değirmen “harab” kaydıyla verilmiş iken, XVI. yüzyıl ortasında  
20 akça hâsıl ile kayıtlı olmasıdır. Değirmen geçen bu elli yıllık zaman diliminde  
tamir edilerek işler hale getirilmiştir. Yine II. Bayezid zamanında 20 akça geliri olan  
Debbağ dükkânı, sonraki defterde dükkânın yeri de Taş Pazar olarak ifade edilmek  
suretiyle 40 akça olarak kaydedilmiştir<sup>51</sup>. Nağlu Hamamı da II. Bayezid zamanında  
harap ve bi-hasıl iken sonraki tahrirde 50 akçalık gelir ile kaydedilmiştir.

<sup>50</sup> TK. 172, s. 129.<sup>51</sup> TK. 172, s. 129.

Benzerleri ya da bölgesinde yer alan bazı Mevlevî hâneler tıpkı Alanya Mevlevî-hânesi gibi XVI. yüzyılın başlarında bir şekilde tarihi kayıtlardan kaybolurken Alanya Mevlevî-hânesi benzer sarsıntının ardından varlığını devam ettirmiştir. Sair Mevlevî-hânelerin de takriben XVI. yüzyılın ilk çeyreği civarında metruk hale gelme sürecini etkileyen âmillerin Alanya Mevlevî-hânesi için de geçerli olduğunu da hatırdan uzak tutmamak lazım.



## KAYNAKÇA

### Arşiv Kaynakları

BOA. TD. 166, 387, 438, 990.

BOA. MAD. 3137.

TK. TD 172.

Atatürk Kitaplığı, *Muallim Cevdet Yazmalar*, O.76, O116-1.

### Araştırmalar ve Kaynak Eserler

AKGÜL, Mehtap, *16. Yüzyıl Arşiv Kayıtlarına Göre Alâiyenin Sosyal ve Ekonomik Hayatı İle Nüfus ve İdâri Taksimatı*, İstanbul: İÜ. Sosyal bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Dr. Tezi 1989.

AZAMAT, Nihat, “Divane Mehmed Çelebi” TDV. İA, C. IX, ss. 435-437.

\_\_\_\_\_, “Kemahlı İbrahim Hakkı”, TDV. İA, C. XXV, ss. 220-222.

BOSTAN, İdris, “Alanya”, *DİA*, C. II, 339-341.

BOZKUŞ, Mehmet Ali, “Ala’iyye (Alanya) Sancağı’nda Karamanoğullarından Osmanlı’ya Devreden Vakıflar”, *Uluslararası Orta Anadolu ve Akdeniz Beylikleri Tarihi Kültürü ve Medeniyeti Sempozyumu II, Karamanoğulları Beyliği*, ed. Mehmet Şeker vd. Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi, 2016, ss. 508-523.

ÇAKICI, Bilal, “Burdur Mevlevihanesi Şeyhlerinden Fedai Dede”, *Mevlana Araştırmaları* 3, Edt. Adnan Karaismailoğlu, Ankara: Akçağ, 2009, ss. 189-218.

ÇAL, Halit, “Çankırı Mevlevihanesi”, *Türkiyat Araştırmaları (Hacettepe Üniversitesi) C. 23/2015*, s. 149-176.

ÇAYIRDAĞ, Mehmet “Kayseri Mevlevihanesi”, *Selçuk Üniversitesi Türkiyat - Araştırmaları Dergisi* 2/2 (Mayıs 1996) ss.91-96.

*438 Numaralı Mubasebe-i Vilayet-i Anadolu Defteri*, (937-1530), Ankara: Başbakanlık Devlet Arşivi Genel Müdürlüğü, 1993.

ERTAŞ, Mehmet Yaşar, “Denizli’de İlk Mevleviler”, *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, VIII/1, ss. 83-97

ESER, Mevlüt-Yusuf KÜÇÜKDAĞ, “Ermenek Mevlevihanesi /Karamanoğlu Halil Beğ Tekkesi”, *Prof. Dr. Nejat Göyünç Armağanı*, Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi, ss. 305-310.

Esrar Dede, *Tezkire-i Şu’ara-i Mevleviyye*, haz. İlhan GENÇ, Ankara: Atatürk Kültür Merkezi, 2000.

- Enliya Çelebi Seyahatnamesi*, C. 9, Haz. Yücel DAĞLI, Seyit Ali KAHRAMAN, Robert DANKOFF, İstanbul: Yapı Kredi, 2005.
- GÖKÇE, Turan, *XVI ve XVI. Yüzyıllarda Lâzıkıyye (Denizli) Kazası*, Ankara: Türk Tarih Kurumu, 2000.
- IŞIN, Ekrem, “Galata Mevlevîhanesi” *Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi*, C. III İstanbul: Toplumsal Tarih Vakfı, 1994, ss. 362-364.
- KONYALI, İbrahim Hakkı, *Alanya Tarihi (Alâiyye)*, Yay. Alanyalı M. Ali Kemaloğlu, İstanbul: Ayaydın Basımevi, 1946.
- KUCUR, S. Sadi, “Eğirdir Mevlevihanesi ve Germiyanoglu Musa Bey’in Temlikî ile Sultan Veled’in Vakfı”, *Sosyal Kültürel ve Ekonomik Yönleri İle Eğirdir, 1. Eğirdir Sempozyumu*, Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi, 2001, ss. 579-596
- KURAN, Aptullah, “Karamanlı Medreseleri”, *Vakıflar Dergisi VIII (1969)*, ss. 209-223.
- MERÇİL, Erdoğan, “Alaiye Beyliği” *DİA*, C. II, ss. 332-333.
- OCAK, Ahmet Yaşar, “Türkiye Tarihinde Merkezi İktidar ve Mevlevîler (XIII-XVIII. Yüzyıllar) Meselesine Kısa Bir Bakış”, *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi II*, Konya 1996, ss. 17-24.
- OĞRAŞ, Rıza, “16. Yüzyılda Burdurlu Bir Şair: Fedayi”, *SDÜ, Burdur Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3(2002), ss. 67-73.
- ÖSEN, Serdar, “Balkanlarda Mevleviliğin Yayılması ve Kurulan Mevlevihâneler”, *Yeni Türkiye 67, Rumeli Balkanlar Özel Sayısı II*, ss. 1799-1814.
- ÖZKARCI, Mehmet, “Niğde-Bor’da Eretnaoğullarına Ait İki Kitabe”, *Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Dergisi II(1994)*, ss. 105-114.
- Salih Ahmed Dede, *Mecmuatü’l-Tevârihi’l-Mevleviyye, Mevlevîlerin Tarihi*, Haz. Cem ZORLU, İstanbul: İnsan, 2011.
- SÖZEN, Metin, “Oba Pazarı Çevresi ve Oba Medresesi”, *Sanat Tarihi Yıllığı 1964-65*, İstanbul: İÜ Edebiyat Fakültesi, 1965, ss. 134-154.
- TANMAN, Baha, “Galata Mevlevihanesi” *DİA*, C. XIII, ss. 317-321.
- \_\_\_\_\_, “Yenikapı Mevlevihânesi”, *DİA*, C. XLIII, ss. 463-468.
- TAESCHNER, Franz, “Alanya” *EP*, I, 354.
- 387 Numaralı Muhasebe-i Vilâyet-i Karaman ve Rum Defteri (937/1530) C. I*, Ankara: Başbakanlık Devlet Arşivi Genel Müdürlüğü, 1990.
- YARDIM, Ali, *Alanya Kitabeleri (Tebit, Tescil, Tasnif ve Değerlendirme)*, İstanbul 2002.



YÜCEL, Yaşar, *XIII-XV. Yüzyıllar Kuzey-Batı Anadolu Tarihi, Çoban-Oğulları Candar-Oğulları Beylikleri*, Ankara: Türk Tarih Kurumu, 1980.

*166 Numaralı Muhasebe-i Vilayet-i Anadolu Defteri 937/1530*, Ankara: Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü, 1995.